

Erdély
ALAPÍTVÁ 1892-BEN
Új sorozat, 34. szám
2011/8.
Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 Értesítője

Szerkesztők:
Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Kovács Zsuzsa
Wanek Ferenc

120 éves az EKE

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

8. oldal
Több külföldi az alsójárai vándortáborban
Mintegy ötvennel többen voltak a külföldiek az EKE vándortáborában, sőt Madagaszkárról is érkezett egy résztvevő.
9. oldal
Vulkánok nyomai Kolozsvár területén
Wanek Ferenc a geológus szemével járja be a környék ki-rándulóhelyeit. Most vulkánok nyomába ered.
10. oldal
Hírek, kirándulások
Hol jártak az EKE-tagok, és milyen kirándulásokra invitálnak kicsit és nagyot szeptemberben – szokás szerint erről hasznos információkat találunk a melléklet utolsó oldalán.

Magyar Szolidaritás tüze Kisbácsban

PÁL GYÖNGYI, KOVÁCS DIÓSZEGI ZSUZSA

Immár kilencedik alkalommal lángolt fel a Magyar Szolidaritás Tábornézője Kolozsváron az Erdélyi Kárpát-Egyesület kolozsvári osztálya (EKE – Kolozsvár 1891) szervezésében. Ez évben is, akárcsak tavaly, a Kolozsvári Magyar Napok keretében szerepelt rendezvényünk, ezért az EKE-tagok mellett sok volt a vendég, akiket ezután is szívesen látunk kirándulásainkon.

A Kolozsvár melletti Bácsi torokban, az EKE-sek egy csoportja által nemrég felújított Kolping forrás tisztásán került sor az eseményre, ahol Kovács D. Zsuzsa és Bagaméri Tibor ismertették annak lényegét és történetét. A tábornézőre érkezők megtudhatták, hogy az 1933-as gödöllői cserkész világtalálkozón fellobbant láng ötletét eleventette fel 2003-ban a Külföldi Magyar Cserkészszövetség, és minden évben felkéri a cserkészcsapatokat, egyházi és civil szervezeteket, hogy csatlakozzanak

a Magyar Szolidaritás Tüze (lángja) elnevezésű kezdeményezéshez.

A szép számban összegyűlt közönség – 61 személy állta körül a tábornézőt – tévén bekapcsolódott rendezvényünkbe: együtt énekeltük el nemzeti imánkat, majd a székely himnuszt, azután a *Szózatot* szavalta el egyik társunk, majd népdalokra, magyar nótákra is sor került. A többségükben középkorú és idősebb résztvevők lélekben együtt ünnepeltek világszerte mind-azokkal, akik Szent István napján csatlakoztak a Magyar Szolidaritás Tüzehez, hiszen augusztus 20-án a világ bármely

Fellobban a tűz

távolsági pontján, ahol magyarok élnek, egyazon időben fellobban a láng. Az idei kisbácsi eseményről a bukaresti TV magyar

adásának riportere felvételt készített, ezt augusztus 30-án láthatjuk a délután 4 órakor kezdődő műsorban.

A szolcsvai zuhatag

Jöjjön velünk az alsószolcsvai búvópatakhöz

VAS GÉZA

Kolozsvárról 80 km-es autózás után az Aranyos völgyén felfelé haladva, az impozáns Sipote vízesést elhagyva, két kilométerrel fentebb, az Aranyoson átívelő lengőhídnál kiépített parkoló van. Autónkat elhagyva innen immár gyalogosan a lengőhídon keresztül indulunk a mintegy négy kilométeres gyalogutunk végcélja felé. Az épületeket és a gyalogösvényt magunk után hagyva az immár jól járható völgyi úton fölfelé a patak vizének zajos morajlása kíséri. Gyalogutunk első részét magasra nyúló, szinte függőleges mészkősziklafal zárja le. A meredek fal oldalában látjuk meg a mintegy 30 m magas impozáns sziklaportált, a búvópatak kiömlő nyílását, amelyet Sárkányok kapujának is neveznek.

A búvópatak a nagy kiterjedésű mészkőtömbben kialakult mellékágakkal együtt közel két kilométer hosszú vizes barlangot képez. Mészkőképződményein kívül nagyszámú denevértanyája is van, ezért védett barlang. Vízsint magassága helyenként eléri a másfél métert. A beömléstől a kiömlésig a víznek mintegy 90 m az esése. A nagyközönség nem láto-

gathatja, csakis az erre hivatott barlangászok, megfelelő felszereléssel.

A portál előtt lévő lengőhídon vagy ha éppen kicsi a vízhozam, a patakon átmenve a közelben lévő forrás mellett étkezésre kialakított helyet találunk. A nagy portállal szemben lévő domboldalon egykoron magányosan állott egy kis fatemplom. A vallási felszabadulás olyan mértékben érintette, hogy a túlzott átépítése és a közelében felépült kolostor egészen megváltoztatta a romantikus tájat is. Viszont az is igaz, hogy ennek köszönhetően Szolcsva községen keresztül jó minőségű hengerelt út van a kolostorig. Ennek ára van: ahová a civilizáció behatol, ott vége a természet egykori romantikájának.

Az út második része a vizes barlang beömlőnyílásának a látogatása. Csak azoknak ajánlott, akik bírják a huzamosabb gyaloglást, mert oda-vissza kb. 4 óra, és közel 200–250 m a szintkülönbség. A Bedellő gerincről aztán nagyszerű panorama nyílik.

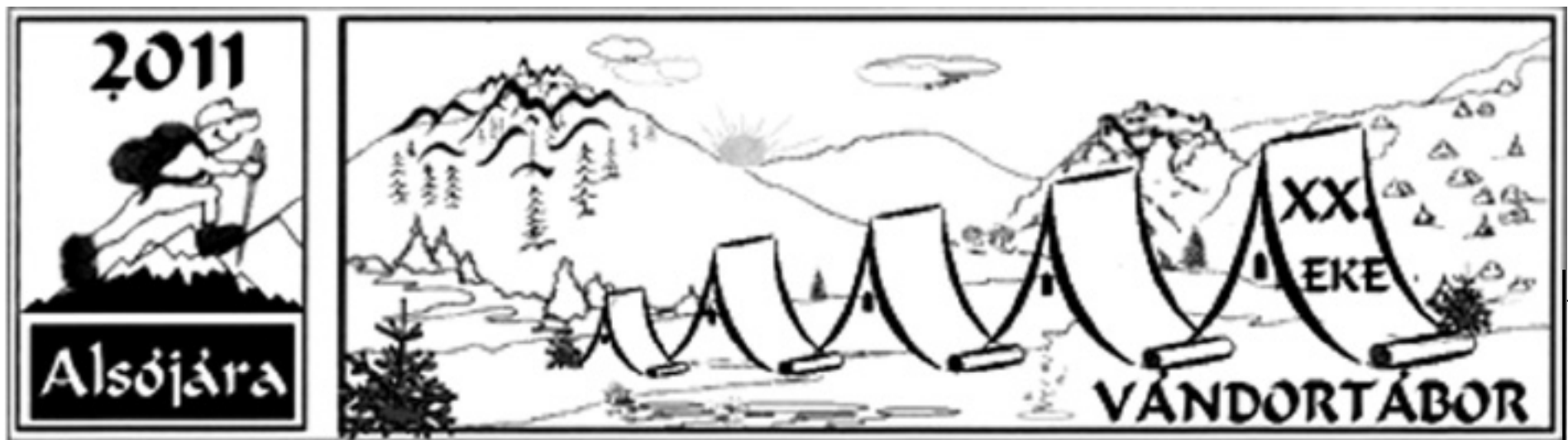
A torockói hegységhez tartozó Ponor víznyelő három patak vizét egyesíti. Az immár bővíző patak hosszú, sötét alagúton folyik át, hogy a hegy másik fe-

lén csörtetve kerüljön felszínre, ahol a nagy kőgörgöttek közt varázslatos a patak tovafolyása. A beömlő hatalmas nyílást csak messzebről lehet jól szemügyre venni, mert ez a rész nagyon vadregényes, nehezen megközelíthető, különösen ha a vízhozam is nagy. Ekkor viszont a víznyelő baloldalán lévő patak fátyolszerű impozáns vízesése is jól látható. Egy másik patak felső felében bő vízhozam alkalmával fürödni is lehet.

A nem mindennapi látványosságokkal betelve, természetesen visszafelé is megmászva a hegyet, majd a nem kevés romantikát magában rejtő patak mentén immár csak lefelé haladva, minden bizoronnyal kísértés fáradtan, de elégedetten érkezik minden kiránduló a várakozó autóhoz.

A gerincről a panorama páratlan látványa megér minden fáradságot!

Kirándulás: szeptember 10.
Mínősítés: közepes
Távolság: 80 km gépkocsival, 4+1 km gyalog
Szintkülönbség: 70 m, majd 200–250 m
Túravezető: Jancsó Hajnal, Vas Géza

MATEJOVICS ERZSÉBET

Több külföldi, mint hazai résztvevő az alsójárai vándortáborban

Édeset-keserűt is kapott a táborszervező kolozsvári EKE-osztály

Kolozsvár volt 1891-ben, majd 1989 után az a hely, ahol megszületett és megvalósult az EKE-gondolat, egyértelműen mi vállaltuk hát az EKE megalakulásának 120., újjáalakulásának 20. esztendejében az egyesület vándortáborának megszervezését. „Anyaszervezetként” kötelességünknek éreztünk ezt, annál inkább, hogy más EKE-osztály nem is nagyon sietett felvállalni az ideai tábor szervezését. Közel ezren jöttek el a július 26. és 31. között, Szilágyi Mátyás kolozsvári főkonzul védnöksége alatt zajló, alapvetően önálló táborozási formát kínáló rendezvényre, Alsójárára.

VEKOV KÁROLY

Célunk a táborszervezés, nem egy jubileumi tábor megszervezése volt, még ha ezt szívesen is tettük volna, tisztában voltunk ugyanis mind az anyagi, mind pedig az emberi adottságainkkal, lehetőségeinkkel. A megalapítás és az újjáalakulás kettős évfordulójára a résztvevőket az általunk nyújtott emléktárgyakkal kívántuk emlékeztetni, ugyanakkor friss levéltári anyag alapján, előadás formájában mutattuk be az EKE megalakulásának körülményeit. Külön „fénypont” kívánt lenni az EKE eredeti Erzsébet-zászlójának a felvonása, melynek kicsinyített mása jelenleg a szervezetünk zászlója is.

Tavaly kora ősztől elkezdtek a táborszervezést, sorozatos gyűléseken tárgyalva meg a táborral kapcsolatos fontosabb kérdéseket, az idő haladtával elmélyítve és pontosítva azokat, a feladatfelelősökig elmenően. Már ősszel sikerült meghatározni a tábor tematikáját (elsődlegesen a Gyalui-havasok bemutatása) és a tábor helyét is. Elmondhatjuk, hogy jól választottunk. Alsójára kitűnő tá-

borozási hely, ahol tartalék területtel is rendelkezünk. Patak mellett, sík területen, az egykori Kemény-park megmaradt sétaténya két oldalán. A falutól és üzleteitől 5–7 percre, csodálatos táj közepette táborozhattunk, és a helyi hatóságoktól minden támogatást megkaptunk azért, hogy a tábor jól működhessen.

Még az őszi folyamán megkezdődtek a túrabejárások is, amelyek tavasszal folytatódtak. Ennek köszönhetően idejében megjelenhettek a túraismertetések mind az *Erdélyi Gyopárban*, mind az *Erdélyben*, valamint honlapunkon. Ennek megvalósítása külön sikernek számított és számít ma is.

Külön ki szeretném említeni, hogy a kezdetektől a választmány leszögezte, hogy önkéntes alapon szervezzük a tábort, és munkájáért senki nem kap plusz juttatást. Ezt az elvet sikerült következetesen végigvinni, ez külön érdeme a szervezőknek és szervezetünknek. Ezt még a többletfeladatot is ellátó fiatal informatikusok is elfogadták, akik a honlap mellett ingyen vállalták a regisztrációs program elkészítését. Elmond-

ható tehát, hogy a kolozsvári tábor szervezői, az EKE – Kolozsvár 1891 tagjai odaadásból jelesre vizsgáztak, teljes energiabedobással, szívvel-lélekkel tették a dolgukat, nagy önfeláldozással és nem kevés lemondással. Ez a 100 ember egységes csapatként tette a kötelességét, büszkéek lehetünk rájuk.

A táborba több mint ezren jelentkeztek, végül 964 személy jött el, 483 nő és 481 férfi, köztük 382 EKE-tag. A táborozók átlagéletkora 42 év. A kicsik számára volt óvodás programunk is, nem beszélve a rendelkezésünkre álló gyermekjátékszótérről. A legfiatalabb a 6 hónapos Soós Ilka (2011. február 11-én született), illetve az 1 éves Dali-Borond Dániel (sz. 2010. július 27.) volt. A legidősebb hölgy a 77 éves Göncfalvi Ferencné Erzsébet (sz. 1934. március 25.), a legidősebb férfi a 84 éves Balogh Péter (sz. 1927. február 11.) volt. Az idén többen voltak a magyarországiak (486), mint a hazaiak (462). Ezen kívül tucatnyinál többen érkeztek Hollandiából, az Egyesült Államokból, Franciaországból, Írországból, Olaszországból és Szlovákiából, sőt egy személy Madagaszkárról. A hazaiak közül a legtöbben Kolozs megyéből érkeztek, őket követte Maros, Gyergyó, Szatmár, Udvarhely, Bihar stb. A 140 Kolozs megyei 10 százaléka tordai volt, ők látták el a túravezetői feladatokat Tordán és környékén, ezúton is köszönjük.

A túrázók száma szerdán 664 volt, csütörtökön 705, pénteken 706. A résztvevők közül legtöbben a Csukás-tó fürdő- és élménytúrát választották (188), illetve a Géczi várat (185) és a Ronki-szorost (184), de sokan jelentkeztek Túri-hasadéktól a Tordai-hasadéig terjedő útvonal bejárására (170), az Alsójára környéki gyalogtúrára (165), a Bedellőre (152) és a Béla-várához (148), illetve az Öreg-havasra (124). A hosszabb távú Járpatkó is felkeltette az érdeklődést, a Bors Mihály gyalogos emléktúrát Kolozsvártól Alsójáráig kilencen járták le, és volt biciklitúra is. Három honismereti túrát is szerveztünk, Tordára, a Fehér megyei szőrványvidékre, a harmadik a Vasvári Pál emléktúra volt. Mégis, naponta több túra esetében maradt még üres hely a buszokon, néha nem is kevés!

Az esti programok közül megemlíteném többek kö-

Az EKE Erzsébet-zászlójának felvonása a tábornytón

BOZSIK ADRIENN

zött Wane Ferenc megemlékező előadását Tulogdy Jánosról, Pataky József és Molnár Lajos előadását a tordai csatáról és az erdélyi honvéd sírokról, illetve Forray Ferenc előadását a járai bánya bezárásáról és következményeiről.

Nagy sikere volt a mászófalnak, amely nemcsak a táborlakó fiatalok, főleg gyerekek tettségét nyerte el. A békés hangulat a helyiekkel nagy mértékben ennek is köszönhető. No, meg egy labdarúgó mérkőzésnek a helyi csapattal, amely volt C-ligásként nyert a tábor amatőrjeivel szemben.

Sikeres volt a szombati verseny és vetélkedő programja (partizán, kötélhúzó, kecskék a hídon, kincsrablás, áfonya-étekezés, méta, konzerv-staféta, palacsinta-, alma-, murok-, főttkukorica evés). Volt horgászverseny, de megfelelő számú résztvevő híján sajnos elmaradt a tájfutó verseny. Este tábornyújtás és tánc, táborzáráskor gazdag tombola járt a táborozóknak.

Mivel az általunk kiosztott kérdőívekre csak a táborlakók 15,15 százaléka válaszolt, ezeknek a válaszoknak nem tulajdo-

níthatunk reprezentatív, legfeljebb csak tájékoztató jelleget. Az ott jelzett problémák egy részét azonnal orvosolni lehetett volna, ha ezeket a résztvevők helyben jelzik, ezért tüntettük fel, első ízben a tábori füzetben a szervezésben fontosabb szerepet vállaló személyek telefonszámát. Sokan értékelték, hogy a táborhoz közel voltak az üzletek. Ugyanakkor nem kevesen vásároltak a parasztoktól (a polgármesteri hivatal meghosszabbította a vásárcsarnok működését este tízig!), más helybeliek bejöttek árulni a táborba. Akadtak méltánytalan igények is, például egyesek nehezményezték, hogy az árusok nem beszélnek magyarul, sem angolul. Volt, aki egyenesen magyar árusokat követelt, más még bőségesebb étel-ital választékot, miközben ellátottság szempontjából a helyi ábécé vetekedett egy kolozsvári élelmiszerbolttal.

Szponzorainknak hála és mindent egybevetve, még a hiányosságok ellenére is, aki akarta, az jól érezte magát, és örömeinkre a táborlakók többsége ezzel a szándékkal jött a XX. országos EKE-vándortáborba.

A tábori logó Sipos László grafikája

Kolozsvár környéki kirándulások geológus szemmel

Vulkánok nyomai Kolozsvár területén

WANEK FERENC

Múltkori, a Róka-dombra tett sétánk alkalmával ígértem, hogy az ottani feltárás tetején látható tufa-összletet és a hozzá hasonló feltárásokat fogjuk legközelebb szemügyre venni. Azt is elmondtuk erről a rétegsorról, hogy azt a Dési Tufa Formáció egységébe soroljuk.

A tufa, pontosabban vulkáni tufa (ugyanis a régebbi nyelvhasználatban még beszéltek mésztufáról is, amit ma a félreérthetőség elkerüléséért forrásmézőknek nevezünk) nem más, mint kövesedett vulkáni por („hamu”). A tufa nem magyar eredetű szó, jelentése: lyukacsos kőzet (v. ö.: Szabó T Attila: *Erdélyi magyar szótörténeti tár*, XIII.). Ám nem minden vulkáni tufa lyukacsos, ez a jelleg sokban függ az eredeti vulkáni por szemcseméretétől, az üledései környezettől és a kőzetté válástól (= diagenézis).

Mitől savanyú a vulkáni por?

Honnan is kerülhetett ide vulkáni por és mikor? Bizony, ez a geológusok számára is feladat, megállapítani egy vulkáni por eredetét, de annak ásványos és vegyi összetétele, a tufarétegek vastagsága, valamint a szemcseméret-változásnak térbeni megoszlása segítségünkre lehet. A Róka-dombon – de amint látni fogjuk, nemcsak ott – lévő feltárás tetejében található finomszemcsés, vékonypados vagy sokszor lemezes vulkáni tufa kőzetösszetételét vizsgálva (jó felbontású kőzetmikroszkóp szükséges hozzá, így ez sajnos, nem elérhető minden kiránduló számára) megállapítható, hogy savanyú vulkáni kőzetalapú, azaz riolit-tufa. Azért járjuk körül a kérdést, mert van némi fogódzó.

Mit jelent a geológusok nyelvén az, hogy savanyú? Egy gyermek rögtön megnyalná, de nem érezné a savanyú káposzta vagy uborka ízét, s joggal lehetne kifogása. Egy középiskolát végzett felnőtt már gyaníthatja, hogy itt savasságról lehet szó. De miféle savról? Bizony az a sav is csak eléleti: a kovasavról volna szó, aminek a sóit viszont jól ismerjük: azok a szilikátok, azaz a legfontosabb kőzetalkotó ásványok. Ezek alapján egy SiO₄-gyök áll, aminek a térbeni szerkezete egy tetraéder, vagyis egy szabályos, négyoldalú mértani test (az oldalak szabályos háromszög-alakúak). Ennek a tetraédernek a mértani középpontjában helyezkedik el a szilíciumatom (Si), a négy sarkában pedig egy-egy oxigénatom (O), melyeknek van egy-egy szabad vegyérték-karjuk, ezzel kötődnek más elemekhez, vagy gyökökhöz. Ha tisztán csak SiO₄-gyökök kötődnek egymáshoz, akkor a kémiai képlete az így kialakult ásványnak SiO₂ lesz, mert minden oxigénatom két szomszédos gyökhöz tartozik, így számuk megfeleződik. Ennek az ásványnak a neve pedig: kvarc. Mivel szabad szilíciumsavat nem ismerünk, a kvarc

(vagy a szilícium-tetraéder) mennyisége lett a savasság fokmérője az ásvány-kőzettanban. Ezért van az, hogy a geológusok a kvarcban, vagyis szilíciumban gazdag kőzeteket nevezik savanyú kőzeteknek.

Turista kőzettan gránittól bazaltig

A vegytanban a savas jelleg elmentéte a bázisos jelleg. Az ásvány-kőzettanban így áll szemben a savanyú jelzővel a bázikus. Tehát a magmás és vulkáni kőzetek két szélsőséges változatát savanyú és bázikus kőzetfélések képezik. Persze, közöttük kismillió átmenet van. Nagyon leegyszerűsítve a dolgokat: a savanyú magmás kőzeteket, ha a mélyben szilárdultak meg, gránitnak nevezzük, ha a felszínen, vagy ahhoz közel, riolitnak. A másik végleten, a bázikus mélységi kőzeteket gabbrónak, a felszínieket bazaltnak nevezzük. A savanyú kőzetekre jellemző a nehézfémek (Fe, Mg, Mn – vagyis vas, magnézium és mangán) hiánya és a könnyűfémek (Na, K, Li – vagyis nátrium, kálium és lítium) gazdagsága, míg a bázikusok esetében ez pont fordított. Na, ez már kapaszkodó, számunkra, átlagos kirándulók számára is, hogy valamelyest tájékozódjunk a terepen a magmás eredetű kőzetek felismerésében, hiszen a nehézfémekben gazdag ásványok sötét színűek, míg a könnyűfémekben gazdagok világosak. Tehát egy világos színű, magmás (vagy vulkáni) eredetű kőzetről joggal gondolhatjuk, hogy az savanyú, míg egy sötétről, hogy az bázikus. Persze, ez csalóka is lehet, hisz találni egészen fekete riolitokat is, csak épp egy kis szennyeződés legyen a kvarcban, vagy a mikroszkópos méretű kvarckristályok között. Ám fehér bazaltot még senki nem látott.

A Róka-domb tetején lévő tufarétegekből kalapáccsal friss törésfelületű darabokat ütünk ki, jól láthatjuk, szinte hófehér kőzettel van dolgunk, azaz kőzet-tani jellege riolitos. No de mit papol itt a szerző magmás (vulkáni) eredetű kőzetekről, mikor itt szemet szúr a kőzet rétegzett mivolta? No, igen, a vulkáni tufa úgynevezett kettős eredetű kőzet. Ami anyagát illeti: vulkáni, ami képződési folyamatát illeti, az pedig üledékes. Tehát, vulkáni-üledékes kőzet.

Magmás és vulkáni, liszt és kenyér

Vehette észre a tisztelt olvasó, hogy kínosan külön emlegetek magmás és vulkáni kőzeteket. Holott, mindnyájan bizony-nyal úgy tudják, hogy a vulkánok magmából táplálkoznak. Hát igen, a kenyeret is lisztből készítik, de mikor készen van, már senki nem nevezi lisztnek. Így van a magmával is. Míg a mélyben van, addig magma, ha felszínre tört, akkor (változó arányban) láva, bombák, lapilli és „hamu” (ez utóbbi hármat piroklasztitok néven foglaljuk össze) lesz belőle. De miben

A SZERZŐ FELVÉTELE

Bullia mászási nyomok a tufában

különbözik a magma a lávától? Ha látott valaki – legalább filmen – vulkánkitörést, észlelheteti, milyen hatalmas mennyiségű gőz és gázok szabadulnak fel. A gőz és gázok az olvadt állapotú magmával elegyet képeznek, egységet. Csakhogy ez az egység a felszínre lépve a hirtelen nyomáscsökkenés hatására felbomlik: a gázok kiszabadulnak. Ezért más a magma és a láva. Nos, azok a magmák, amelyek gázokban gazdagok, robbanékonyak, mivel a heves gázkitörés nemcsak a különvált lávát fröccscenti szét vagy porlasztja el, de a környező, már szilárd kőzeteket is szétdarabolhatja, és a levegőbe repítheti. Oly hevességgel, akkora energiával, hogy a porított láva anyaga, a vulkáni por akár a sztratoszféra magasságába is feljuthat. Így az a Földet is megkerülheti. Általában azonban kisebb körzetben tud csak olyan vastagságban lerakódni, hogy szemmel látható, vagy akár többtíz méter vastagságú üledéket képezzen.

El kell még mondanom, hogy a savanyú magmák általában sokkal több gőzt és gázokat tartalmaznak. Ennek nagyszerkezeti magyarázata van, de most ezzel nem időznék. Most elég lesz annyi tanulságot levonni, hogy a savanyú magmájú vulkánkitöréseket sokkal gyakrabban kíséri, rendszeren sokkal nagyobb mennyiségű hamuszórás, mint a bázikusabbakét.

A lerakódott por vastagsága a kitorési központtól távolodva nyilván csökken, de bizonyára nem minden irányban arányosan, mivel a szétszóródást a légmozgások (szél) erősen befolyásolják. Ha a vulkáni por a tengerbe kerül, akkor az ottani üledékképződési folyamatok hatására alakul ki annak rétegzett mivolta, szerkezete.

Vulkánnymozásban

Ennyi információ elég is ahhoz, hogy visszatérjünk az eredetileg felvetett kérdéshez: honnan származnak, és mikor alakulnak ki azok a tufarétegek, amelyeket a Dési Tufa Formációba soroltunk, és amiről azt mondtuk, hogy nemcsak a Róka-dombon, de Kolozsvár körzetében másutt is megtaláljuk (például a Hója-gerincen). A legelterjedtebb Kolozsvártól északra, Dész irányában. A vastagsága is arra nő. Gondoljunk csak a Sóllyomkő falu határában látható látványos feltárásokra, vagy a Dész

melletti Ördög-árokra – sajnálatos, hogy ez a turisztikai vonzerőnek is számba jöhető típusfeltárás ma szemétkerakó.

Segítségünkre van tehát, hogy a tufarétegek anyaga riolitos, és hogy Dész felé ki-vastagodnak. Még az is támpont, hogy a Dési Tufa Formáció aljában gyakorta találunk mikrokövéteketben gazdag márgarétegeket, melyeknek kora, a kőzetbe zárt, megkövült likacsoshéjú-állategyüttes (foraminifera-fauna) alapján nagyon jól pontosíthatóan középső-miocén (korabadeni-kori [ejtsd: bádeni]). Ez abszolút korban valamivel több, mint 15 millió évet jelent. A jelzett irányban tehát egy kb. 15 millió évnél kicsivel idősebb, riolitos lávát okádó tűzhányó nyomát kell megkeresnünk, hogy a Kolozsvárt (is) fellelhető Dési Tufa Formáció vulkáni porának eredetére találjunk. Ha megnézzük Erdély földtani térképét (könnyű, amikor az már elkészült!), nem kell sokáig kutakodnunk, hiszen Dészől északrai irányban ott találjuk a Csicsói-vár környéki riolit-tömszöt, ami az egykori vulkán alaposan lekoptatott gyökérrésze. Csodás kirándulóhely, talán egyszer odáig is elmerészkedünk.

Nyomfossziliák a Kolozsvár-tengerben

De egyelőre maradjunk a Róka-domb tetején lévő feltárásnál, vagy akár átsétálhatunk a Péter-gerincre, oda már csak azért is, hogy meggyőződhesünk arról: még a vulkáni tufák is őrzik az egykori tengeri élet nyomait. Arra ugyan kevés reményünk lehet, hogy a tufa anyagában kagylók, csigák, de akár likacsoshéjúak vázára leljünk, de a lerakódott tufa anyagába bizony gyakorta belefűrnak iszapfaló vagy iszaplakó lények. Ezek ritkán rendelkeznek szilárd vázzal, ami megkövesedhetne, de a járatokat már más sűrűségű, másként behelyezkedő anyag (még ha az is tufa-eredetű) töltötte ki, így azok utóbb is különbözni fognak, láthatók lesznek akár keresztmetszetben, akár a kőzet mállása során, így beazonosíthatók (mint itt a Péter-gerincen az úgynevezett Corophoides nyomkövéteket). A rétegfelületek is őrizhetik az egykor itt élt lények életnyomait, mászási nyomait.

A nyomfossziliákkal külön

tudományág, az ichnológia foglalkozik. Ebbe mindenféle életnyom: mászási, táplálkozási, szaporodási, vagy akár haláltusa-nyomok beleértendő. Izgalmas, még nagyon sok megfejtetlen rejtélyt boncolgató tudomány. Itt, a Gál-csere és a Péter-gerinc közötti nyereg felett, az erdőszélen feltárt Dési Tufa Formáció rétegeiből származó két nyomkövéltre hívnám fel a figyelmet. Az egyik az úgynevezett Palaeodictyon, ez egy olyan rejtélyes nyomfosszília, mely ötszögű cellák rajzolatából áll. A lény, ami létrehozta, még ismeretlen, de annyit ma már tudunk róla, hogy az óceánok nagy mélységeiben ma is él, holt 500 millió éves kövételei is vannak. De a ma élőknek is csak a nyomkövéletét ismerjük! Gondoltak a kutatók halikra-lenyomatra, féregnyomra, s legkevésbé valószínűre: algatelepre; de lehet általunk még nem is ismert életforma nyoma. Egyik sem bizonyított.

A másik már ismerősebbnek tűnik, hiszen egy, a Bullia nemzetségbe tartozó csiga mászási nyomának tartja a mai tudomány. A Plecska-völgy–Péter-gerinc környéki Dési-tufa rétegekben lelhető nyomkövételekkel Brassói Fuchs Herman egykori nagyérdemű őslénytan-tanárom foglalkozott ezelőtt 50–55 évvel, akiről az idén április 11-én emlékeztünk meg halála 15. évfordulóján.

Mi ezeknek az ichnofossziliáknak a jelentősége? Gondoljunk csak arra, hogy a Palaeodictyon életnyomkövéteket kizárólag mélytengeri környezetben képződött üledékekből ismerjük úgy a földtörténeti múltból, mint a jelenben. Ami alapján joggal feltételezhetjük, hogy a Dési Tufa Formáció – legalábbis Kolozsvár vidékén – nagy mélységű tengervízben rakódott le. Ez bizony ma nehezen hihető egy átlaghalandónak, de igaz: 15 millió évvel ezelőtt mai városunk területét (távolról sem a mai domborzattal, hanem sima tengerfenékkal) nagy mélységű tenger borította! 15 millió év pedig földtörténeti távlatokban nagyon kis idő. Ha a Föld korához hasonlítjuk ezt az időt, annyi az, mint egy évhez viszonyítva 1 nap és 5 óra. Arról pedig majd még szólnunk, de az a felszíni formavilág, amit ma Kolozsvár területén ismerünk – az említett hasonlatban –, csak az utolsó 5 óra alatt alakult ki.

A Kakasos templomtól a Varjúvárig

VIII. Kós Károly Emlék- és Teljesítménytúrák

Összesen 29-en vettek részt a Kolozsvári Magyar Napok ke-
retén belül az Erdélyi Kárpát Egyesület–Kolozsvár 1891 és a
Szentimrei Alapítvány által szervezett 50, 25 és 10 km-es VIII.
Kós Károly Emlék- és Teljesítménytúrákon augusztus 20-án.

PÁL GYÖNGYI

Az idei túra rendezői Ferenczi
Júlia, kolozsvári EKE-alelnök és
Szabó Zsolt, a *Művelődés* főszer-
kesztője voltak, bírók: Szabó Ilo-
na, Szőcs János, Szabó István,
Pál István és Pál Gyöngyi.

Az idei teljesítménytúrá-
ra a megszokottnál keveseb-
ben jelentkeztek. Valószínű-
leg a Kolozsvári Magyar Napok
változatos és gazdag program-
ja sok ember figyelmét elvon-
ta erről a rendezvényről, a Tel-
jesítménytúrázók Társaságának
eseménynaptárába is későn ke-
rült be. Pedig igazán turistacsá-
logató időjárás volt, felhőtlen kék
égbolttal, elviselhető nyári me-
leggel. Az 50 km-es távon 3-an
(Kiss János, Tőkés Gyöngyi, Or-
bán Tibor), a 25 km-esen 17-en, a
10 km-esen 9-en vettek részt.

A 10 km-es táv a Szentimrei
villától balra, déli irányba indul
az oláhnádasi földúton. Néhány
kanyar után felkaptat a Csiga-
dombra. Eddig 20–25 perc az út.
A Csiga-dombról földúton ha-
lad dél felé, az erdőben halad
az út, a nyeregben az erdő szé-
lén jobbra (nyugatra) fordul. A
bozót szélét követve megmász-
sza az Ordományost. Tovább az
erdő szélén rövid kapaszkodó
után, felér a Riszeg-tetőre.

A 25 km-es táv Sztána köz-
pontjából, a piros jelzést követ-
ve, keleti irányba hagyja el a fa-
lut. Itt északnak fordulva, fel-
tűnnek Kispetri faluvégí házai,
a templom tornya. A jelzés a re-
formátus templom jobb olda-

lán kalauzol tovább. Kispetrítől
egy órányira felér az Almási vár-
hoz, a sziklás nyeregből a ge-
rinc déli ágának élére kaptat fel.
Gyérebb, sűrűbb erdőben, végig
a gerinc vonalán halad. A tető-
ről balra Sztána, a Csigadomb, a
Riszeg-tető, balra előre Zsobok.
A kertek között ereszkedik az
út. A patakon átkelve, a Farnas-
Zsobok országúton ér a faluba, a

Útra készen az 50 km-es csapat

malom irányából. Zsobokot el-
hagyva, a vasúti megálló irányá-
ba felfelé kanyargó serpentinén
folytatódik az út, nem lehet elté-
vedni, mert a Riszeg-tető reléje,
valamint az irányába emelkedő
út végig szem előtt van.

Az 50 km-es túra, Kolozsvár-
ról, a Kakasos templomtól indul,
a Szamos és a Nádas vízválasz-
tóján folytatódik. Balra a Kolozs-
vár–Bánffyhunyard–Nagyvárad
(DN 1) országút a Szamos völ-
gyén, míg a vasút a Nádas völ-
gyén halad. A túrán szabálysze-

rűen jobbra erdő, balra ország-
út, azaz a gerincutat kevés kivé-
tellet jobb oldalról az erdő szé-
le határolja, balra kilátás van a
völgyre. Az első szakaszon Ko-
lozsvárra, Szászfenesre, Gyalura,
majd Magyarkapusra van rálátás
(balra). Gyalu után az orszá-
gút a Kapus patak völgyén halad
tovább. Egy 703 m magas hágó
után (itt van a Körös tetői relé,
valamint a Sebes-Körös forrása)
az országút a Körös völgyén ha-
lad tovább a Kalotaszegi-meden-
cébe. Innen a túra útvonala egy
vízválasztó meredek lejtők nél-

küli széles hátságon halad a 745
m-es Riszeg-tetői hármas csomó-
pont felé. Ettől nyugatra a Sebes-
Körös, északra a Szamos egyik
mellékpatakja, az Almás, kelet-
re pedig a Kolozsvár felé futó Ná-
das patak indul. Az 50-es túra a
Riszeg-tető érintésével jut el a
Varjúvárhoz, innen a Kós Károly
25 és 10-es túrákkal egyező útvo-
nalon ér a Szentimrei-villához,
ahol Szabó Zsolt célbíró emlék-
lappal, kitűzővel és az elmarad-
hatatlan túrós puliszkával várta a
célba érőket.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Hírek

■ **BIHARIAK ÉS KOLOZSVÁ-
RIAK A DUNA-DELTÁBAN**
Kolozsvári részvétellel a Du-
na-deltába szervezett jól si-
került kirándulást augusz-
tus 3–10. között az EKE’91
Nagyvárad – Bihar. Az utó-
bi időben egyre gyakrabban ve-
szünk részt egymás kirándu-
lásain, igaz, még nem tömege-
sen. Tulceára vonattal érkez-
tünk, onnan hajóval folytattuk
utunkat a Dunán, majd rövide-
sen annak Szentgyörgy ágán ha-
józtunk az utolsó településig, a
Szentgyörgy (Sfântu Gheorghe)
nevű faluig, ahol a szállásunk
volt. A falu határán túl ömlik a

Duna Szentgyörgy ága a tenger-
be. Csodálatos világ a delta és a
tenger találkozása! Itt még ter-
mészetes képét mutatja a ten-
ger, csak a homokos part és a
hullámzó tenger, nem bömböl
a zene, nincs zsisibvásár, itt még
lehet élvezni a természet szépsé-
geit, a tenger morajlását, a ma-
darak hangját, a nád susogá-
sát. Egyik nap csónakázni in-
dultunk a deltába. Kisebb na-
gyobb csatornák labirintusán
keresztül vitt az utunk, közelről
csodálhattuk a delta növény- és
madárvilágát. Nagyszerű él-
mény volt, jövőre meg lehetne
ismételni! **(k. d. zs.)**

A Duna-delta növényvilágában

KOVÁCS DIÓSZEGI ZSUSZA

■ **FOTÓKLUBOS VERSENY A
VÁNDORTÁBORBAN**
11 személy – többségükben ko-
lozsváriak – 66 fényképe „mér-
kőzött” a kolozsvári EKE fo-
tóklubja által az idei alsójárai
vándortáborban rendezett fo-
tókiállításon és -versenyen.
A zsűri – Kerekes Péter-Pál, a
Nemzetközi Fotóművészek Szö-
vetségének és a Magyar Fotómű-
vészek Világszövetségének tag-
ja, Pataki János, a Pestkörnyé-
ki Kárpát Egyesület elnökségi
tagja, valamint Kerekes Ibolya,
a marosvásárhelyi EKE osztály
tagja – döntése alapján I. díjat
kapott Mezei Elemér (Kolozs-
vár) *Tavaszi túrán* című termé-
szetfotója, II. díjat Maier György
(Székelyudvarhely) *Téli gyü-
mölcs* című makrofotója, III. dí-
jat Kalló Márta (Kolozsvár) *Kür-
tőskalács-készítők*, közönségdí-
jat Bozsoki Adrienn (Kolozsvár)
Bűjőcska című fényképe. **(b. a.)**

■ **BOZSOKI ADRIENN FO-
TÓKIÁLLÍTÁS SZEPTEMBER
20-IG**
Ellesett pillanatok címmel
Bozsoki Adrienn egyéni fotó-
kiállítása nyílt meg augusz-
tus 24-én a Belvárosi Unitári-
us Egyházközség tanácstermé-
ben (Brassai utca 6. szám). Köz-
reműködött Kostyák Levente
blockflóten. A kiállítás megte-
kinthető szeptember 20-ig hét-
köznap 9–14 óra között. **(b. a.)**

Szeptemberi rendezvények

- **Szeptember 3. (szombat):** Bükki séta (10 km). Találkozás 10 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.
- **Szeptember 4. (vasárnap):** Gyűjtőgető túra Szoporban (6 km).
Találkozás 10 órakor a 3-as trolí Györgyfalvi negyedi végállomásán.
Túravezető: Szakács Éva.
- **Szeptember 7. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10
órákor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦
Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.
- **Szeptember 10. (szombat):** Mikrobuszos kirándulás: Szolcsva,
Bedellő (gyalog 12 km, szintkülönbség 700 m). Indulás 7 órákor a
Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Feischmidt János ♦ Mikrobu-
szos kirándulás: a szolcsvai bűvópatakhöz (gyalog 8 km). Indulás 8
órákor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezetők: Jancsó Hajnal és Vas
Géza ♦ Görze túra. (10 km). Találkozás 10 órákor a monostori végál-
lomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.
- **Szeptember 11. (vasárnap):** Plecska völgye (8 km). Találkozás 9
órákor a monostori végállomáson. Túravezető: Szatmári Béla.
- **Szeptember 14. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10
órákor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Szeptember 16–18. (péntek–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás:
Iza völgye, Szaplonca, Vaser völgye (kisvasúttal), Borsa, Vatra-Dornei.
Indulás 6 órákor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Szabó István
♦ Autóbuszos kirándulás: Verseci szőlőfesztivál és a bor útja. Indulás
7 órákor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Szőcs Miklós.
- **Szeptember 17. (szombat):** Gyorslábúak a Mária úton,
Nádasdarc, Mákófalva, Kolozsvár útvonalon (30 km, 350 m szint-
különbség). Találkozás 7.30 órákor a nagyállomáson. Túravezető:
Nagy Zoltán ♦ Gyűjtőgető túra a Pokolközben (5 km). Találkozás 10
órákor a nagyállomás előtt. Túravezető: Szakács Éva.
- **Szeptember 18. (vasárnap):** Péter forrás (17 km). Találkozás 8.45
órákor a Széchenyi téri mozi előtt. Túravezető: Feischmidt János.
- **Szeptember 21. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10
órákor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦
Túravezetők tanácskozása 17 órától a székházban.
- **Szeptember 24. (szombat):** Vonatos kirándulás Sztánára (gya-
log 8 km). Találkozás 7.20 órákor a nagyállomás előtt. Túravezető:
Bagaméri Tibor ♦ Mikesi tó (18 km). Találkozás 8.45 órákor a Szé-
chenyi téri mozi előtt. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Szeptember 24–25. (szombat–vasárnap):** Gyorslábúak túrája a
Testes érintésével Reketőig (32 km, 1050 m szintkülönbség). Vissza-
térés a Szamosok közötti gerincen (26 km, 600 m szintkülönbség).
Túravezető: Kiss János.
- **Szeptember 25. (vasárnap):** Ifjúsági túra mikrobusszal az Öreg-
havasra (15 km, szintkülönbség 500 m). Indulás 7 órákor a Széche-
nyi téri Flip elől. Túravezető: László Györgyi ♦ Hagyományos EKE-
forrás túra (17 km). Találkozás 10 órákor a monostori végállomáson.
Túravezető: Szakács Éva.
- **Szeptember 28. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10
órákor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Október 1. (szombat):** Fotóstúra. Találkozás 8 órákor a monostori
végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor ♦ Gyorslábúak a Cson-
katelep – Bábec völgye – Pusztatopa – Sárdi rét – Türe – Magyargorbó
útvonalon (34 km/250 m sztk.). Túravezető: Kiss János.
- **Október 2. (vasárnap):** Binder forrás, Bartha(domb) kilátó (8
km). Találkozás 9.30 órákor a monostori végállomáson. Túravezető:
Kovács Evelin és Vas Géza.
- **Október 5. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Köz-
gyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.

Infó

- **Szolgálatos napok a székházban:** hétfőn és szerdán 17–18 óra,
kedden 11–13 óra között.
- **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban.
- **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.
Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Előzetes

- **Október 8–9. (szombat–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás:
Vertop, Rozsdaszakadék, Szkerisórai jegesbarlang (gyalog 15 km,
szintkülönbség 300 m). Túravezető: Palczer János.
- **Október 9. (vasárnap):** Mikrobuszos kirándulás a Detunátára
(gyalog 8 km). Túravezetők: Jancsó Hajnal és Vas Géza.
- **Október 14–16. (péntek–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás:
Bukovinai kolostorok. Túravezető: Szabó István.
- **Október 21–23. (péntek–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás:
Nyíregyháza és környéke. Túravezető: Kovácsné Diószegi Zsuzsa.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei:

Bagaméri Tibor 0742-776930
Feischmidt János 0722-542360
Jancsó Hajnal 0726-007305
Kiss János 0364-807639, kjani51@gmail.com
Kovács Evelin 0742-777845
Kovácsné Diószegi Zsuzsa 0364-733867, 0740-067977
László Györgyi 0727-192841
Nagy Zoltán 0740-060749
Palczer János 0264-545189.
Szabó István 0748-140551.
Szakács Éva 0264-550442, 0743-670685.
Székely Lavotta 0748-036290
Szőcs Miklós 0264-550310, 0740-061741
Vas Géza 0742-659570.